מו: עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

איתן מושכך ושים בסלע קנך. אלמא איתן הוא סלע: **מוסדי ארץ.** הם הרים וכל הר של אבנים הוא: **שהוא ישן.** ולא שהוכא קרקעיתו ממדש מקרקע אחריתי: **גוי מעולם הוא.** היינו ישן: **מחטאת עוף.** דכתיב בה ממול ערפו (ויקרא ה): **כולי עלמא לא פליגי.** דהא כתיב ולא יזרע משמע להבא מדלא כתיב ואשר לא יזרע דלהוי משמע לשעבר: פ) **מי כתיב ולא יעבד.** אי הוה כתיב אל נחל איתן ולא יעבד בו הוה משמע להבא אבל השתא דכתיב (ב) לא יעבד משמע לשעבר דאשר לאו לשון זוהה הוא: **אשר לשעבר משמע.** אע"ג דלא יעבד להבא משמע הני מילי בלאו אשר אבל השתא דכתיב אשר על כרחיך מוכח עלה דלשעבר הוא: **רבויא הוא.** לא בא אלא לרבות כל עבודות כדלקמן דלא תדרשיה בכלל ופרט: **כופין לזויב.** כופין את מי שאינו רוצה לגזות את מצילו לדרך שילוהו: **ויקרא שמה לזו.** סיפיה דקרא היא שמה עד היום הזה ומיניה יליף דלא נתבלבלה ולא מרבה כדאמרינן) כל מקום שנאמר עד היום הזה לעולם ולעולמי עולמים הוא: **שלא דבר כפיו.** דלא כתיב אלא וירצחו באלכנעו או בעקמימות שפתים כדלקמן: **ולזרעו.** כדאמרינן שאין מלאך המות שולט בהם: **שליוהו פרעה.** כדכתיב וילו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו: **אינו ניזוק.** אותו היולא לדרך: **עד עיבורה של עיר.** שהוא יוצא ממנה והוא בכית המילון שבתוך שבעים אמה ושירים לבתי העיר: **כי ציניתא דבבל.** מקום הוא וכו דקליס הרבה כמו ציני הר הברזל (סוכה דף כט:): **לא נתישב.** והיינו לא יש אדם שם לא גזר אדם הראשון ישוב שם והיינו דאמרי אינשי אימתיהו משני אדם הראשון שגזר עליו אדם הראשון ישוב דקליס ולא ישוב אחר: **שהקרחת עלינו אם המקום.** שכשהיו המים הרעים היתה פרנסתינו להביא מים ולמכור: **מקטני אמנה.** שהיו דואגים שפקקה פרנסתם בשביל שנתרפאו המים: **ודלמא.** קטנים ממש הוו ועל שם מקומם נקראו נערים שהיו מן נעורן: **הכא מפרש מקומן.** ירמיה: ליהוו

[1] איתן מושכך ושים בסלע קנך ואומר [2] שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ אחרים אומרים מנין לאיתן שהוא ישן שנאמר [3] גוי איתן הוא גוי מעולם הוא: ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה: מ"ט גמר עריפה עריפה מחטאת העוף: ומקומה אסור מלזרוע ומליעבד: ת"ר [4] אשר לא יעבד בו ולא יזרע לשעבר דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר להבא [5] רבא אמר להבא דכ"ע לא פליגי דכתיב ולא יזרע כי פליגי לשעבר רבי יאשיה סבר מי כתיב ולא [6] יעובד ורבי יונתן מי כתיב אשר לא נעבד ורבי יאשיה אשר לשעבר משמע ור' יונתן אשר רבויא הוא: ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים: ת"ר אשר לא יעבד בו ולא יזרע אין לי אלא זריעה שאר עבודות מנין תלמוד לומר אשר לא יעבד בו מכל מקום אם כן מה ת"ל ולא יזרע לומר לך מה זריעה מיוחדת שהיא בגופה של קרקע אף כל שהיא בגופה של קרקע יצא סריקת פשתן וניקור אבנים שאינן בגופה של קרקע ואימא אשר לא יעבד בו כלל ולא יזרע פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט זריעה אין מידי אחרינא לא אשר רבויא הוא: זקני העיר רוחצין ידיהן בו': ת"ר [5] וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל שאין ת"ל הערופה ומה ת"ל הערופה על מקום עריפתה של עגלה ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שב"ד שופכין דמים אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לויה תניא היה ר"מ אומר [7] כופין ללויה ששכר הלויה אין לה שיעור שנאמר [6] ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד וכתיב ויראם את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואותו האיש ומשפחתו שלחו [7] וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז היא שמה עד היום הזה תניא היא לוז שצובעין בה תכלת היא לוז שבא סנחריב ולא בלבלה נבוכדנצר ולא החריבה ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בה אלא זקנים שבה בזמן שדעתן קצה עליהן יוצאין חוץ לחומה והן מתים והלא דברים ק"ו ומה כנעני זה שלא דיבר בפיו ולא הלך ברגליו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות מי שעושה לויה ברגליו על אחת כמה וכמה במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עקם להם ר' יוחנן אמר באצבעו הראה להם תניא כוותיה דר' יוחנן בשביל שכנעני זה הראה באצבעו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות [8] אמר רבי יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה שנאמר [8] כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך ואמר ר' יהושע בן לוי בשביל ארבעה פסיעות שלוה פרעה לאברהם שנאמר [9] ויצו עליו פרעה אנשים וגו' נשתעבד בבניו ארבע מאות שנה שנאמר [10] ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה אמר רב יהודה אמר רב כל המלוה את חבירו ארבע אמות בעיר אינו ניזוק רבינא אליבה לרבא בר יצחק ד' אמות בעיר מטא לידיה היזיקא ואיתציל ת"ר [2] הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה א"ר ששת [2] עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק [2] אבל רבו מובהק שלשה פרסאות [3] רב בהנא אליבה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי ציניתא דבבל כי מטו התם אמר ליה ודאי דאמריתו הני ציניתא דבבל משני אדם הראשון איתנהו א"ל אדכרתן מלתא דאמר רבי יוסי בר' חנינא מאי דכתיב [11] בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר שלא עבר היכן ישב [12] (ומאחר שלא ישב היכן עבר) אלא ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לא נתישבה [13] רב מרדכי אליבה לרב אשי מהגרוניא ועד בי כיפי ואמרי לה עד בי דורא אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר [14] כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים שאילמלי ליווהו אנשי יריחו לאלישע לא גירה דובים לתינוקות שנאמר [15] ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח אמרו לו עלה שהקרחת עלינו את המקום מאי ונערים קטנים אמר ר' אלעזר [16] שמנוערים מן המצות קטנים שהיו מקטני אמנה תנא נערים היו ובזבזו עצמן כקטנים מתקיף לה רב יוסף [17] ודלמא על שם מקומן מי לא כתיב [18] וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן נערה וקטנה ואמר ר' פדת קטנה דמן נעורן התם לא מפרש מקומה הכא מפורש מקומן [19] ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' מה ראה אמר רב ראה ממש כדתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר [20] כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני ושמואל אמר ראה שכולן נתעברה בהן אמן ביום הכיפורים ורבי יצחק נפחא אמר בלורית ראה להן כאמוריים ורבי יוחנן אמר ראה שלא היתה בהן לחלוחית של מצוה ודלמא בזרעייהו ניהוה הוה אמר רבי אלעזר לא בם ולא בזרעם עד סוף כל הדורות: ותצאנה שתים דובים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים

רב

עין משפט נר מצוה

לח א ב ג ד מיי' פי"ל מהל' אבל הלכה ג סמג עשין כ: לט ה מיי' שם הלכה כ:

תורה אור השלם

1. וְיָרֵא אֶת הַקִּינִי וְשֵׁנִי מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ: במדבר כד כא
2. שִׁמְעוּ הָרִים אֵת רִיב יְיָ וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַיְיָ עִם עַמּוֹ וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח: מיכה ו ב
3. הִנְנִי מֵבִיא עֲלֵיהֶם גּוֹי מִמֶּרְחָק בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְיָ גּוֹי אֵיתָן הוּא גּוֹי מֵעוֹלָם הוּא גּוֹי לֹא תֵדַע לְשֹׁנוֹ וְלֹא תִשְׁמַע מַה יְדַבֵּר: ירמיהו ה טו
4. וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: דברים כא ד
5. וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הַעֲרוּפָה בַּנָּחַל: וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: דברים כא ו-ז
6. וַיִּרְאוּ הַשֹּׁמְרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַרְאֵנוּ נָא אֶת מְבוֹא הָעִיר וְעָשִׂינוּ עִמְּךָ חָסֶד: וַיַּרְאֵם אֶת מְבוֹא הָעִיר וַיָּבוֹ אֶת הָעִיר לְפִי חָרֶב וְאֶת הָאִישׁ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ שִׁלְּחוּ: שופטים א כד-כה
7. וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ אֶרֶץ הַחִתִּים וַיִּבֶן עִיר וַיִּקְרָא שְׁמָהּ לוּז הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: שופטים א כו
8. כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ: משלי א ט
9. וַיְצַו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ: בראשית יב כ
10. וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעָבְדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: בראשית טו יג
11. וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְיָ הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא יָשַׁב אָדָם שָׁם: ירמיהו ב ו
12. וַיַּעַל מִשָּׁם בֵּית אֵל וְהוּא עֹלֶה בַּדֶּרֶךְ וּנְעָרִים קְטַנִּים יָצְאוּ מִן הָעִיר וַיִּתְקַלְּסוּ בוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה קָרֵחַ עֲלֵה קָרֵחַ: מלכים ב ב כג
13. וְאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן: מלכים ב ה ב
14. וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיַּרְאֵם וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם יְיָ וַתֵּצֶאנָה שְׁתַּיִם דֻּבִּים מִן הַיָּעַר וּתְבַקַּעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנֵי יְלָדִים: מלכים ב ב כד

מסורת הש"ס

א) נ"ל אמר רבא כ"פ כילקוטן. ב) עיכוכין נד., ג) ברכות לא., ד) נ"פ ל"ב, ה) [ברכות לא. ע"ש], ו) [מגיגה יד.], ז) חולין ה. מ"ב ה, ח) מגיגה ה: מ"ק יז: נדרים יז, ט) עי' במהרש"א, י) [יומא נד. ע"ש ולע"ג].

הגהות הב"ח

(א) גב' ר' יאשיה סבר מי כתיב ולא יעבד אשר לא יעבד כתיב ור' יונתן סבר מי כתיב אשר לא יעבד אשר לא יעבד כתיב ותאסיר אשר לשעבר: (ב) רש"י ד"ה מי כתיב וכו' השתא דכתיב אשר לא יעבד:

מוסף רש"י

אליבה. ליהוו כדרך (ברכות לא.). בי ציניתא. דקליס (שם). ודאי דאמריתו. לשון שאלה הוא. אמת הוא שאמרתם אומרים דבר זה של תימה (כתובות פו.). אדכרתן מילתא כו'. הא שאומרים מימות אדם הראשון הם, שהוא גזר על אותו מקום ליהוו דקליס (ברכות שם). רב מרדכי אליבה לרב אשי. דרב מרדכי תלמידו של רב אשי היה (גיטין נט.) שהקרחת עלינו את המקום. שעד עכשיו היינו משתכרין להביא מים ממרוקים ומתפרנסין כך ומשהתחילו אנשי פרנסתן (מ"ב ב כג). מי לא כתיב. שאדם נקרא על שם מקומו ואפילו יפת ואע"פ שאין מדבר בכל אנשי המקום, כגון פלמטים נעשוים אלא כולם אחד. דכתיב נערה קטנה (חולין ה.). וקשיא לן נערה וקטנה. קרי לה נערה דהכתיב כ' שערות וקרי לה קטנה דמשמע שלא הגיעה כ' שערות (שם). קטנה דמן נעורן. הלי נערה לאו נערה ממש אלא על שם מקומה דמן נעורן (שם). כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. לאדם שנידו, או מיתה או עוני. לו מת לו נטל בעגלות (נדרים ז.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com